

Zpráva o šetření ve věci výkonu veřejného opatrovnictví pana A. městem X.

Dne 19. dubna 2017 se na mě obrátil pan A. ve věci výkonu jeho opatrovnictví městem X. Podání poukazovalo na možná pochybení veřejného opatrovníka při hájení zájmů pana A., zejména v oblasti hospodaření s finančními prostředky a nakládání s majetkem, ochrany jeho práv v soudních řízeních, dbání o jeho zdraví a řešení jeho bytové situace, respektive umístění do zařízení poskytujícího pobytové sociální služby.

Cílem mého šetření bylo prověřit, zda se veřejný opatrovník nedopustil pochybení při plnění svých povinností a zda ve výše zmíněných oblastech nejednal v rozporu se zájmy pana A.

A. Shrnutí závěrů

V průběhu šetření jsem zjistila, že veřejný opatrovník pochybil tím, že:

- při nákupu postele pro pana A. nepostupoval v souladu s jeho přáním, respektive nedostál své vysvětlovací povinnosti (viz C.1.2),
- včas neseznámil pana A. s obsahem usnesení o ustanovení znalce v rámci nového řízení o svéprávnosti, čímž ho připravil o možnost podat námitky vůči ustanovenému znalci (viz C.2) a
- po dobu minimálně od května 2010 do prosince 2013 nečinil žádné kroky k tomu, aby umožnil panu A. opustit nevyhovující pobytovou sociální službu – Ústav Y. (viz C.4).

V ostatních oblastech jsem v postupu opatrovníka neshledala pochybení. V podrobnostech ohledně svých zjištění poukazuji na část C.

B. Skutková zjištění

V rámci šetření výkonu opatrovnictví pana A. městem X. (dále také „opatrovník“) hovořili pověřenými pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. et Mgr. Romana Jakešová a Mgr. Jan Stejskal, Ph.D., s vedoucí odboru sociálních věcí Městského úřadu X. paní B. a s výkonem opatrovnictví pověřenou pracovnící paní C. (dále také „pracovnice pověřená opatrovnictvím“). Veřejný opatrovník byl požádán, aby se vyjádřil k šetřeným oblastem výkonu opatrovnictví i k celkové životní situaci pana A. Součástí šetření bylo i setkání s panem A. v jeho bytě, měla jsem tak příležitost prostřednictvím pověřených pracovníků vyslechnout jeho preference v oblasti hospodaření a případné další námitky stran jednání veřejného opatrovníka.

Z dokumentace, jak mi byla opatrovníkem předložena a později i doplněna, a z vyjádření opatrovníka vyplynuly následující skutečnosti.

Pan A. byl v roce 2008 zbaven způsobilosti k právním úkonům rozsudkem Okresního soudu X. Opatrovníkem soud jmenoval město X. V letech 2013 a 2016 došlo k přezkoumání svéprávnosti pana A. Podle aktuálního rozsudku je omezen ve všech oblastech právního jednání „s výjimkou práva nakládat samostatně s finančními prostředky a s majetkem v hodnotě do 350 Kč týdně, práva za sebe jednat v běžných záležitostech každodenního

života a práva volit.“¹ V současné době probíhá nové řízení o navrácení svéprávnosti, v době vydání zprávy ve věci nebylo rozhodnuto.

B.1 Hospodaření s majetkem a ochrana majetkových práv opatrovance

Od ledna 2014 bydlí pan A. ve svém bytě, garsoniére v X. Jeho jediným příjmem je invalidní důchod ve výši 10 204 Kč za měsíc, kromě toho dostává příspěvek na péči ve výši 4 400 Kč. Obě platby jsou poukazovány na depozitní účet obce, z něhož jsou hrazeny běžné výdaje i mimořádné nákupy. Kromě toho má pan A. vlastní účet u Poštovní spořitelny, na kterém má našetřené peníze a ze kterého jsou hrazeny opakované platby, tedy nájem bytu, záloha za elektřinu, stavební spoření, penzijní fond, životní pojištění a pojištění domácnosti.

Pan A. navštěvuje opatrovníka minimálně jednou za 14 dnů kvůli vyplácení „kapesného“. Mimo pravidelné schůzky komunikuje pracovnice pověřená opatrovnictvím s panem A. prostřednictvím telefonu nebo osobně, a to i několikrát týdně, pokud je potřeba vyřešit akutní záležitosti.

Ve svém podnětu si pan A. stran hospodaření s majetkem stěžoval zejména na to, že mu opatrovník nevyplácí „kapesné“ v souladu s částkou stanovenou soudem, a na to, že mu v důsledku jednání opatrovníka vznikla újma v průběhu deratizace bytu. Každé z těchto oblastí se dále níže věnuji samostatně.

B.1.1 Nakládání s financemi a úhrada běžných plateb

Podle rozhodnutí soudu může pan A. samostatně hospodařit s částkou 350 Kč týdně. Na osobních schůzkách (tedy jednou za 14 dnů) vyplácí opatrovník panu A. částku 500 Kč v hotovosti, se kterou si hospodář sám podle vlastního uvážení. Kromě toho opatrovník předává paní D. (přítelkyni pana A.) finance na nákup potravin, obvykle kolem 900 Kč týdně, která následně předkládá opatrovníkovi účtenky z nákupů. Výše jednotlivých částek byla stanovena na základě ústní dohody mezi opatrovníkem a panem A. V průběhu šetření pan A. zpochybnil, že by s danou dohodou souhlasil. Opatrovnice naopak sdělila, že si není vědoma, že by chtěl pan A. vyplácet částku vyšší, a pokud by tomu tak bylo, byla by mu vyplácena celá částka 350 Kč týdně.

Pokud je potřeba koupit něco přesahujícího výši „kapesného“, je po poradě s opatrovníkem předána panu A. určena částka. Ten si potřebné věci nakoupí sám nebo s pomocí paní D. a předloží účtenky také opatrovníkovi. Podle sdělení opatrovníka se vždy posuzuje „potřebnost dané věci a aktuální finanční možnosti pana A.“. Nejedná se však jen o nezbytné věci, v minulosti opatrovník uvolnil finance například na nákup kola nebo notebooku. Na konci měsíce opatrovník předkládá panu A. knihu s vyúčtováním, ve které jsou rozepsané jednotlivé položky, k podpisu. Stejně tak jsou mu předloženy výpisy ze stavebního spoření a penzijního připojištění.

B.1.2 Postup při deratizaci bytu

V roce 2016 se v bytě pana A. objevily štenice. Pan A. si stěžoval na to, že opatrovník nepostupoval dostatečně rychle a pečlivě, v důsledku čehož mu v průběhu deratizace vznikly další náklady. Podle sdělení pracovnice pověřené opatrovnictvím však řešila deratizaci bytu neprodleně potom, co se o výskytu štenic dozvěděla. Taktéž zajistila

1 Rozsudek Okresního soudu X., sp. zn. aaa.

pro pana A. náhradní ubytování v hotelu a vyklizení nábytku, který byl také napaden. Náklady deratizace pak podle vyjádření opatrovníka narostly zejména kvůli tomu, že pan A. opakovaně nedodržel doporučení deratizátorů a vracel se v průběhu deratizace do svého bytu, poté musela být deratizační látka použita znova. Celkově byla stanovena cena za deratizaci ve výši přes 22 000 Kč, přičemž opatrovník dojednal (i přes počáteční nesouhlas domovníka), že polovina ze stanovené ceny bude uhrazena z fondu oprav. Konečná suma, kterou opatrovnice uhradila z prostředků pana A. ve dvou splátkách, tedy činila 11 290 Kč. Kromě nákladů deratizace pak opatrovník uhradil 900 Kč za ubytování v hotelu, 600 Kč za vyklizení nábytku, 7 500 Kč za malování bytu, 1 661 Kč za nákup ložního prádla a textilu, 150 Kč za nákup přípravku proti hmyzu, 2 800 Kč za úhradu pobytu u přítelkyně, 2 670 Kč za nákup jednolůžkové postele, 450 Kč za nákup lehátka, 345 Kč za úhradu odvozu staré postele a 17 680 Kč za nákup oblečení a domácího textilu.² Celkové náklady související s deratizací bytu pana A. činily téměř 50 000 Kč. Na žádost opatrovníka byla panu A. také vyplacena částka 15 000 Kč ze stavebního spoření, která byla použita na úhradu některých nákupů.

V průběhu deratizace doporučil deratizátor zlikvidovat postel pana A.,³ k tomu opatrovník bezodkladně přistoupil, avšak bez předchozí konzultace s opatrovancem. Jako náhradu mu pořídil jednolůžkovou váleudu a matraci tzv. z druhé ruky, jelikož podle deratizátora nebylo možné určit, zda poslední postřik skutečně zlikviduje zbytky zamoření. Pan A. nebyl s nákupem postele spokojen, zejména proto, že už v té době žil s paní D. a chtěl s ní sdílet postel dvoulůžkovou. Potom, co bylo zjištěno, že byt byl zbaven zamoření, nabídl opatrovník panu A., že mu koupí postel novou. Mezitím však paní D. zajistila dvoulůžkovou postel na vlastní náklady, takže pan A. tuto nabídku odmítl.

B.2 Podpora v soudních řízeních

Pan A. dlouhodobě nesouhlasí s omezením svéprávnosti a považuje fakt, že má ustanoveného opatrovníka, jenž za něj právně jedná a hospodaří s jeho majetkem, za nedůstojný. Opakovaně dochází k neshodám mezi ním a pracovníci pověřenou opatrovnictvím, tyto konflikty vyvrcholily v březnu 2017 podáním návrhu na změnu opatrovníka. Novým opatrovníkem se měla stát družka pana A. paní D. Kromě změny opatrovníka návrh také obsahoval žádost o přivolení k uzavření manželství s paní D. Pověřená pracovníce před podáním návrhu vyjadřovala svůj nesouhlas s uzavřením manželství pana A. s paní D., respektive obavy ze zranitelnosti pana A.⁴ Nicméně na žádost pana A. sepsala návrh na změnu opatrovníka a přivolení k uzavření manželství a zaslala jej Okresnímu soudu X. V dubnu 2017 proběhlo soudní jednání ohledně těchto návrhů. Soud oba tyto návrhy zamítl.

Pan A. byl od začátku rozhodnutý, že podá proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání. Opatrovník mu nabídl, že odvolání připraví právníci úřadu, jelikož však pan A. v této věci neměl k opatrovníkovi ani k právníkům města důvěru, rozhodl se využít služeb advokáta JUDr. Ing. Miroslava Noska. O odmítnutí právní pomoci byl sepsán protokol a pracovníce pověřená opatrovnictvím s ohledem na přání pana A. podepsala plnou moc pro advokáta.

² Z přehledu hospodaření není zřejmé, jestli tento výdaj přímo souvisel s deratizací nebo šlo o běžný nákup oblečení pro pana A.

³ Podle pana A. byla cena postele spolu se zdravotní matrací ve výši 26 000 Kč.

⁴ V minulosti došlo k tomu, že panu A. byly z bytu odcizené cenné věci, zřejmě známými pana A.

Odvolací soud sice změnil rozhodnutí soudu prvního stupně, ale taktéž návrhy zamítl, a to z toho důvodu, že právní úprava neumožňuje soudu rozhodnout o přivolení uzavření manželství, nýbrž musí dojít ke změně rozsudku o omezení svéprávnosti.⁵

Následně opatrovník navrhl panu A., že právníci města sepiší nový návrh na změnu omezení svéprávnosti tak, aby nebyl omezen v možnosti uzavření manželství. Pan A. s takovým postupem nesouhlasil a oznámil pověřené pracovníci, že si přeje, aby jej zastupoval opět JUDr. Ing. Nosek. Pověřená pracovníce poučila pana A., že využití služeb advokáta pro něj bude představovat vyšší finanční zátěž, ten se však přesto rozhodl těchto služeb využít. Opatrovník poskytl panu A. finance na autobus do Tábora, kam jel pan A. na konzultaci s advokátem, následně pověřená pracovníce podepsala plnou moc a uhradila fakturu za zastupování v řízení o novém návrhu. Dne 2. 10. 2017 podal pan A. prostřednictvím advokáta návrh na navrácení svéprávnosti, ve kterém žádá také navrácení svéprávnosti v oblasti možnosti uzavření manželství.

V novém řízení o omezení svéprávnosti byl ustanoven soudní znalec MUDr. Leo Procházka. Usnesení soudu o ustanovení znalce bylo doručeno opatrovníkovi, nikoliv však panu A. Když se pan A. dozvěděl od opatrovníka o ustanovení MUDr. Procházky znalcem, chtěl proti usnesení podat námitky, jelikož měl s tímto znalcem špatné zkušenosti z předchozího řízení o svéprávnosti. Protože se však o usnesení dozvěděl až po několika dnech, proměškal lhůtu k podání námitek. Podle opatrovníka došlo k nedorozumění, opatrovník neměl žádné námitky proti znalci a pověřenou pracovníci nenapadlo, že by námitky mohl chtít uplatňovat pan A. Navíc předpokládala, že usnesení o ustanovení znalce bylo doručeno také panu A., a to (sic!) přesto, že jeho poštu vyzvedává na pobočce na základě dohody s panem A. právě opatrovník.

B.3 Podpora v oblasti zdraví

Opatrovník má přehled o zdravotním stavu pana A., kromě pravidelného kontaktu s ním a paní D. je také ve spojení s příslušnými odborníky. V průběhu šetření si pan A. stěžoval na to, že před operací, kterou měl podstoupit, pracovníce pověřená opatrovnictvím měla nesprávně podepsat formulář informovaného souhlasu. Podle informací od opatrovníka byl termín operace původně určen na 6. 6. 2017, následně byl tento termín ze strany nemocnice posunut na 12. 7. 2017 a pak na 28. 7. 2017. Při nástupu do nemocnice bylo zjištěno, že formulář nebyl vyplněn správně, z toho důvodu musel být těsně před operací podepisován znova. V průběhu šetření se mi nepodařilo s určitostí zjistit, jestli chyba byla na straně opatrovníka nebo na straně nemocnice. Nicméně ihned po zjištění pochybení opatrovník zaslal všechny potřebné dokumenty urychleně prostřednictvím pošty.

B.4 Umístění a pobyt v pobytových sociálních službách

V období od září 2009 do března 2010 pobýval pan A. v ústavu Z. (dnes Domov Z.). Smlouva, která byla za pana A. podepsána opatrovníkem (v té době byla pověřena výkonem opatrovnictví paní E.), byla schválena rozsudkem Okresního soudu X. ze dne 3. 11. 2009. Pan A. se nezúčastnil jednání u soudu a z protokolu o jednání ani z rozsudku nevyplývá, že by jej soud vyslechl ohledně jeho názoru na pobyt v tomto zařízení. Není zřejmé, jestli pan A. s umístěním souhlasil, či nikoliv. Dle záznamů organizace Q., jejíž služby pan A. v té době

⁵ Krajský soud v Českých Budějovicích zde odkázal na ustanovení § 672 odst. 1 a § 673 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dle kterých může uzavřít manželství jen osoba, jež nebyla v této oblasti ve svéprávnosti omezena.

využíval, zpočátku sám vyjádřil přání využití služeb pobytové sociální služby. Poté, co se byl v Domově Z. podívat, však na jednání s pracovníci organizace Q. uvedl, že si ústavní péči nepřeje. Tato situace byla řešena na schůzce s opatrovníkem, nakonec bylo domluveno, že by pobyt pana A. v Domově Z. měl být „na zkoušku“ s tím, že bude možné, aby se později vrátil do svého bytu. Opatrovník navíc uzavřel i novou smlouvu s organizací Q. o sociální rehabilitaci, aby i nadále mohla zůstat s panem A. v kontaktu. Téměř od začátku pobytu vyjadřoval pan A. nespokojenost s umístěním do domova. O to víc poté, co mu bylo zaměstnanci služby sděleno, že první dva měsíce nemůže vůbec domov opustit z důvodu, „aby si tam zvykl.“ Kromě dotazu na organizaci Q. ohledně možných dostupných služeb v případě návratu do bytu opatrovník nečinil další kroky k ukončení pobytu pana A. v ústavní službě. Pobyt v Domově Z. byl nakonec ukončen ke dni 4. 3. 2010, avšak důvodem nebyl návrat pana A. do jeho bytu, nýbrž přesun do jiného ústavního zařízení.

Přestože podle závěrů diagnostiky z Domova Z. ze dne 3. 12. 2009 nebyla ústavní péče pro pana A. vhodná,⁶ uzavřel opatrovník dne 4. 3. 2010 smlouvu o poskytování sociálních služeb s Ústavem Y. (dále také „ÚSP Y.“). Smlouva s ÚSP Y. byla schválena rozsudkem Okresního soudu X. ze dne 15. 4. 2010. Ani v tomto případě soud nevyslechl pana A. a schválil smlouvu na základě toho, že neodporuje zájmům opatrovance.⁷ Panu A. byl přechod do nového zařízení prezentován jako dočasné řešení, než se bude moci vrátit do svého bytu. Zpočátku byl v ÚSP Y. celkem spokojený, avšak již po třech měsících si stěžoval na to, že „se cítí jako ve vězení“ a že se chce navrátit do svého bytu. Minimálně od konce května 2010 pak zástupkyně organizace Q. informovala opatrovníka o přání pana A. ukončit pobyt ve službě. Žádost o zrušení smlouvy s ÚSP Y. však byla podána až v prosinci 2013 a smlouva byla ukončena k 2. 1. 2014. Od té doby žije pan A. ve svém bytě.

Pan A. si ve svém podnětu stěžoval na to, že mu pracovnice pověřená opatrovnictvím v minulosti vyhrožovala, že jeho byt bude prodán a že bude umístěn do ústavu. Toto tvrzení se mi nepodařilo ověřit, respektive pracovnice zpochybnila, že by někdy proběhla podobná diskuze. Naopak v průběhu jednání soudu o přezkoumání omezení svéprávnosti pana A. dne 10. 1. 2013 pracovnice pověřená opatrovnictvím uvedla, že se domnívá, že zachování bytu je pro pana A. žádoucí. A to přesto, že v té době pan A. ještě pobýval v ÚSP Y. a znalec, který vyhotovoval v řízení posudek, se vyjádřil tak, že vlastnictví bytu pro něj může představovat značnou psychickou zátěž.

B.5 Bydlení a sociální péče

Od ledna 2017 sdílí pan A. domácnost s paní D. Na základě dohody s opatrovnící přispívá paní D. částkou 1 800 Kč na chod společné domácnosti.⁸ Kromě toho osobně o pana A. pečuje, pomáhá mu zejména s běžnými nákupy, vařením, doprovází ho k lékařům a na úřady. Na základě iniciativy opatrovníka je nahlášena na úřadu práce jako pečující osoba a je jí z depozitního účtu města vyplácena poměrná část příspěvku na péči. V předchozím období nákupy a doprovod zajišťovala oblastní charita nebo organizace Q., jejich služby však na svou žádost pan A. již nevyužívá.

6 Ústav Y. ve svém závěru z diagnostického vyšetření doporučil zajištění terénní sociální služby podpory samostatného bydlení nebo sociální rehabilitace a uvedl, že u pana A. hrozí nebezpečí rychlého vzniku hospitalismu.

7 Dle § 193 odst. 3 a § 179 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

8 Ohledně této dohody byl dne 16. 1. 2017 sepsán protokol.

Pan A. si již delší dobu přeje prodat svůj byt a koupit domek, kde by mohl nadále bydlet s paní D. Ve svém podnětu si stěžoval na to, že sjednávání smlouvy trvá příliš dlouho a že nemá dostatečné informace od opatrovníka ohledně výsledku těchto jednání. Opatrovník se od začátku snažil poučit pana A. o veškerých úkonech, které prodeji bytu, respektive nákupu domečku, musí předcházet, včetně potřeby souhlasu opatrovnického soudu. Dne 2. 10. 2017 sdělil pan A. opatrovníkovi, že si opravdu přeje tyto úkony zahájit, načež opatrovník ve spolupráci s právníky města a realitní kanceláři sepsali smlouvy na prodej bytu a koupi domu. Ty byly projednány s panem A., podepsány a zaslány s návrhem na schválení právního jednání opatrovnickému soudu dne 20. 11. 2017.

C. Právní hodnocení

Mezi základní povinnosti opatrovníka patří udržování pravidelného kontaktu s opatrovancem,⁹ projevování skutečného zájmu o něj,¹⁰ dbání o jeho zdravotní stav,¹¹ ochrana jeho práv a zájmů,¹² srozumitelné vysvětlování všech jednání za něho činěných¹³ a hospodaření s jeho majetkem.¹⁴ Při výkonu opatrovnictví by měl opatrovník postupovat primárně dle přání a názorů opatrovance, jen pokud to není možné, může rozhodnout v jeho zájmu.¹⁵

Musím sdělit, že na první pohled je patrné, že opatrovník, respektive stávající výkonem opatrovnictví pověřená pracovnice, přistupuje k výkonu své funkce velice pečlivě. S panem A. je v pravidelném kontaktu, ať už osobně, nebo telefonicky. Při rozhodování se vždy snaží postupovat dle názoru pana A. nebo alespoň zohlednit jeho názor, ale taktéž dbá na ochranu jeho práv. Kromě běžných záležitostí a plateb se opatrovník snaží naplnit i méně běžná přání pana A., pomáhá mu při koupi domu a dopomohl k tomu, aby se paní D. mohla stát jeho pečující osobou, pobírat část příspěvku na péči, a naopak přispívat na chod společné domácnosti. Tím tedy přispěl k tomu, aby pan A. mohl žít běžným rodinným životem a zároveň byl chráněn před případným zneužitím. Nakonec, dokumentace, kterou si vede, je podrobná, a to nejen co se týká hospodaření s majetkem. I když velkou část námitek pana A. vůči opatrovníkovi jsem neshledala důvodnými, vyskytly se případy, kdy opatrovník měl postupovat jinak. Podrobněji tato pochybení rozebírám níže. Celkově však mohu říct, že výkon opatrovnictví ze strany města, alespoň co se týká doby od návratu pana A. do jeho bytu, hodnotím pozitivně.

Musím dodat, že je zřejmé, že některé problémy pana A. s opatrovníkem (respektive s pracovníci pověřenou opatrovnictvím) pramení z jeho nespokojenosti se samotným omezením ve svéprávnosti. Omezení svéprávnosti a ustanovení opatrovníka, jenž činí úkony za člověka, jistě představuje velký zásah do jeho života, je tedy pochopitelné, že toto rozhodnutí nese pan A. úkorně. Zde mohu jen doporučit opatrovníkovi, aby se i nadále snažil

9 Ustanovení § 466 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

10 *Ibid.*

11 *Ibid.*

12 Ustanovení § 457 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

13 Ustanovení § 466 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

14 Ustanovení § 461 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

15 Ustanovení § 467 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

postupovat vůči panu A. co nejvíce transparentně, aby jej zahrnoval do svého rozhodování a předcházел vzniku nedůvěry pana A. vůči němu.

C.1 Hospodaření s majetkem a ochrana majetkových práv opatrovance

Při nakládání s majetkem opatrovance by měl opatrovník postupovat s péčí řádného hospodáře.¹⁶ To znamená, že se musí starat o svěřený majetek a chránit ho s dostatečnou předvídatostí a musí vynakládat peněžní prostředky obezřetně.¹⁷ Může tedy majetek používat na úhradu potřeb opatrovance, a to zejména podle přání, či dokonce zvláštních představ opatrovance,¹⁸ avšak měl by také dbát na to, aby byly naplněny všechny jeho potřeby (bydlení, strava, osobní péče, zdraví apod.).

C.1.1 Nakládání s financemi a úhrada běžných plateb

Bez ohledu na rozsah omezení svéprávnosti může opatrovanec samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života,¹⁹ může například činit běžné nákupy k obstarání své domácnosti a svých potřeb. Kromě toho může taktéž činit úkony ve všech oblastech, ve kterých není omezen ve svéprávnosti. Samostatně může opatrovanec hospodařit s částkou, kterou určí soud v rozsudku o omezení svéprávnosti. Je však také nutné dodat, že se nejedná o nárokovou částku, opatrovanec tedy v praxi bude hospodařit jen s takovou částkou, kterou má dle jeho finančních možností k dispozici.

Právní úprava je založena na presumpci způsobilosti, proto i když jedná opatrovanec samostatně v oblastech, ve kterých byl soudem na svéprávnosti omezen, bude jeho jednání neplatné jen tehdy, pokud si jím přivedl újmu, nebo pokud je zpětně neschválí opatrovník či sám opatrovanec po nabytí svéprávnosti.²⁰ Zákonodárce tak dává do rukou opatrovníka určité nástroje k dispozici s majetkem opatrovance; pokud se domnívá, že je opatrovanec toho schopen a že se svým jednáním nepoškodí, může mu vyplatit částku vyšší, než je určena soudem. Na druhou stranu, jak bylo řečeno výše, opatrovník může rozhodnout i o tom, že se opatrovanci vyplatí částka nižší, a to tehdy, kdy by zbylý majetek nepostačil na pokrytí základních potřeb opatrovance (bydlení, jídlo, sociální služby atd.). Zákon (a ve většině případů ani rozhodnutí soudu) také neurčuje způsob vyplácení peněz opatrovanci pro samostatné hospodaření, tedy jestli se peníze předávají v hotovosti nebo posílají na účet, jestli je předáván celý obnos jednou měsíčně nebo menší splátky v častějších intervalech. Takové rozhodnutí musí být vždy založeno na vzájemné dohodě mezi opatrovancem a opatrovníkem²¹ a respektu k důstojnosti a přáním opatrovance ohledně způsobu jeho života.²²

Pan A. dostává od opatrovnice v hotovosti částku 500 Kč jednou za 14 dnů, tato částka skutečně neodpovídá částce stanovené rozsudkem o omezení svéprávnosti (350 Kč týdně).

16 Zákon neobsahuje speciální úpravu správy majetku opatrovance opatrovníkem, tak jako je tomu například u správy majetku dětí rodiči. Proto je nutné použít obecná ustanovení týkající se prosté správy cizího majetku dle § 1405 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

17 Ustanovení § 1407 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

18 Ustanovení § 467 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

19 Ustanovení § 64 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

20 Ustanovení § 65 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

21 Ustanovení § 466 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

22 Ustanovení § 467 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

K tomu však opatrovník vyplácí paní D. na běžné nákupy částku 900 Kč měsíčně a v případě potřeby je připraven uvolnit další peníze panu A. Za stávající situace, kdy pan A. s paní D. sdílí společnou domácnost, není v moci opatrovníka podrobně sledovat, jestli konkrétní právní jednání (tedy nákupy) činí pan A. nebo paní D. V konečném důsledku je tedy možné, že pan A. hospodaří i s částkou vyšší než stanovuje soud. Částky byly stanoveny ústní dohodou opatrovníka a nebylo prokázáno, že by se pan A. domáhal změny této dohody.

Musím konstatovat, že co se týče vyplácení peněz pro pana A. určených k samostatnému nakládání, **jsem neshledala žádné pochybení**. Nicméně opatrovníkovi lze jen doporučit, aby i nadále postupoval v této oblasti pečlivě a aby trval na tom, že případné dohody týkající se vyplácení peněz budou kvůli transparentnosti sepsány vždy v písemné podobě. Taktéž v případě, že by pan A. projevoval přání dosavadní dohodu změnit, opatrovník by se mu měl snažit v co nejvyšší míře vyhovět.

C.1.2 Postup při deratizaci bytu pana A.

Při jednání ve jménu opatrovance by měl opatrovník jednat spolu s opatrovancem, jen pokud to není možné, může jednat v jeho zájmu sám. Opatrovník by měl tedy sloužit jako vykonavatel vůle opatrovance, jeho samostatné jednání je zákonem omezeno na případy, kdy není možné názor opatrovance zjistit, ať už z důvodu jeho kognitivního omezení, nebo se jedná o situaci, která nesnese odkladu. Vždy však musí opatrovanci vysvětlit povahu a následky právního jednání, které za opatrovance činí.²³ Opatrovník by si měl počínat tak, aby vynaložené prostředky nebyly zjevně nepřiměřené, aby se zbytečně nesnižoval majetek opatrovance a měl by se snažit zabránit možnému vzniku škody jeho úbytkem či poškozením, respektive znehodnocením.²⁴ Opatrovník také nesmí svévolně opatrovanci odejmout věc zvláštní obliby, ledaže to odůvodňuje ohrožení jeho života či zdraví.²⁵

Pan A. si stěžoval na to, že opatrovnice nejednala při řešení bytové situace poté, co se u něj rozšířily štěnice, dostatečně rychle a že tím zapříčinila zvýšení nákladů deratizace. Přitom podle sdělení opatrovnice to byl právě pan A., který tím, že nerespektoval pokyny deratizátorů, zapříčinil, že aktivní látka musela být aplikována opakovaně. Pracovnice pověřená opatrovnictvím uhradila všechny potřebné platby včas, nakoupila pro pana A. nové prádlo a textil, a dokonce také vyjednala se správcem domu to, že pan A. musel uhradit pouze polovinu deratizačních nákladů. Domnívám se, že v tomto ohledu byla dostatečně pečlivá, pohotová a naplnila povinnost postupovat jako řádný hospodář. **Z tohoto důvodu jsem neshledala v postupu opatrovníka při řešení deratizace pochybení.**

Na druhou stranu, jisté pochybení lze spatřovat při vyklízení napadnutých věcí pana A. a nákupu nové postele. Opatrovnice svůj postup s panem A. předem vůbec nekonzultovala. I když rozumím tomu, že se jednalo o situaci, kdy bylo potřeba jednat rychle, rozhodnutí ohledně nákupu postele mohlo určitě počkat několik hodin, či dokonce dnů. Nákup postele mohl být proveden spolu s panem A., případně po domluvě s ním. I když nakonec se situace s postelí vyřešila a dnes již pan A. je s postelí spokojen, musím konstatovat, že **opatrovník**

23 Ustanovení § 466 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

24 Svejkský, J., Marek, R. a kol. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 121–124.

25 Ustanovení § 459 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

pochybil tím, že dostatečně nereflektoval vůli pana A.²⁶ a nedostál své vysvětlovací povinnosti.²⁷

C.2 Podpora v soudních řízeních

V rámci ochrany práv a zájmů opatrovance by se měl opatrovník snažit, kromě samotného zastupování v soudních řízeních,²⁸ učinit i další kroky k předcházení možné újmy. Není nezbytné, aby veškeré úkony činil opatrovník sám, musí však být schopen rozpoznat potřebné kroky a případně k nim povolat osoby odborně způsobilé.²⁹ Opět však zde musí postupovat primárně podle toho, co si přeje opatrovanec.³⁰

Přeneseno na soudní řízení, neznamená to, že opatrovník má povinnost pro opatrovance připravovat náročnější soudní podání, ale musí například pomoci opatrovanci zajistit si právní pomoc. Pokud ví, že je opatrovanec účastníkem nějakého soudního řízení, měl by navíc dohlížet na to, že opatrovanec využije dostupné opravné prostředky, respektive o jejich možnosti opatrovance zpraví, a právní záruky a například i na to, že opatrovanci neuplyne marně soudem určená lhůta.

Co se týká právní pomoci, opatrovník postupoval zcela v souladu s jeho zákonem stanovenými povinnostmi, ne-li dokonce nad jejich míru. Přesto, že pracovnice pověřená opatrovnictvím nebyla přesvědčena, že by bylo vhodné, aby se pan A. po krátké známosti oženil, a přesto, že se pan A. domáhal změny opatrovnictví, sepsala na jeho žádost návrh na změnu opatrovníka a k přivolení k uzavření manželství. Opakovaně mu také nabízel možnost zastoupení právníkem obce; poté, co to pan A. odmítl, učinila všechny kroky, aby byl řádně zastoupen advokátem, kterého si sám zvolil, a zároveň, aby byl dostatečně chráněn. Proto se například dohodla s advokátem, že za jeho služby bude pan A. platit průběžně podle potřeby, nikoliv jednorázovou částkou bez ohledu na počet učiněných úkonů. **V této oblasti, podle mého zjištění, opatrovnice nijak nepochybila.**

Problematická situace ale nastala u naplnění druhé povinnosti, a to potřebného dohledu nad průběhem soudního řízení. Opatrovnice věděla, že na řízení o navrácení svéprávnosti a jeho výsledku panu A. velice záleží, měla tedy přistupovat k jednotlivým úkonům v tomto řízení nadměrně pečlivě. Když jí bylo doručeno usnesení soudu o ustanovení znalce, které obsahovalo i lhůtu na podání námitek, měla neprodleně pana A. kontaktovat a zjistit, jestli tento opravný prostředek nechce využít. O to víc za situace, kdy je to opatrovník, kdo vybírá panu A. poštu, takže nebylo možné se domnívat, že byl pan A. vyrozuměn o tomto rozhodnutí jinak. V důsledku pochybení opatrovníka tak pan A. marným uplynutím lhůty zbytečně ztratil právní záruku, jež mu právní úprava skýtá. Tuto povinnost měl bez ohledu na to, jestli by se opravný prostředek pan A. rozhodl využít, či nikoliv. V této oblasti tedy musím konstatovat, že ze **strany opatrovníka došlo k pochybení**. I když nakonec nemělo toto pochybení pro pana A. nijak fatální důsledky, bohužel přispělo ke zvýšení nedůvěry pana A. vůči opatrovníkovi.

26 Ustanovení § 467 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

27 Ustanovení § 466 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

28 Ustanovení § 22 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu.

29 Viz výklad k institutu péče řádného hospodáře v Svejkovský, Jaroslav et al. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, s. 121.

30 Ustanovení § 467 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

C.3 Podpora v oblasti zdraví

V oblasti zdravotní péče má opatrovník specifické úkoly spočívající zejména v komunikaci s poskytovatelem zdravotních služeb,³¹ případně v udělování informovaného souhlasu s léčením či zákrokem, pokud k němu podle rozsudku opatrovanec není způsobilý.³² V této oblasti musí opatrovník postupovat tak, aby opatrovanci nevznikla nedůvodná újma na zdraví.

Opatrovník se aktivně zajímá o zdraví pana A., je v kontaktu s odborníky, a pokud je potřeba vyřešit aktuální problém, řeší jej bez zbytečného prodlení. V této oblasti jsem také **neshledala žádné pochybení**. Ačkoliv došlo k tomu, že opatrovník musel podepisovat potřebnou dokumentaci pro operaci pana A., zjistila jsem, že šlo pouze o nedorozumění, které bylo zřejmě způsobené špatnou komunikací nemocnice. I pokud by šlo o chybu na straně opatrovníka, ten ji odčinil neprodleně poté, co se o ní dozvěděl, a panu A. tedy nevznikla žádná nedůvodná újma.

C.4 Umístění a pobyt v pobytových sociálních službách

Stávající právní úprava stanoví, že uzavřít smlouvu o poskytování pobytové sociální služby může opatrovník za osobu, která s pobytem v zařízení neprojevila souhlas, pouze v případě, že neposkytnutí okamžité pomoci by v důsledku oslabení nebo ztráty schopnosti z důvodu nepříznivého zdravotního stavu způsobeného duševní poruchou ohrozilo její život nebo by jí hrozilo vážné poškození zdraví anebo by totéž hrozilo osobám v jejím okolí a nezbytnou podporu a pomoc jí nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením.³³ Naopak pokud tato osoba projeví vážně míněný nesouhlas s umístěním do pobytové služby, je poskytovatel služby povinen oznámit tuto skutečnost soudu³⁴ a ten rozhodne o přípustnosti, respektive nepřípustnosti umístění.³⁵

Naproti tomu starší česká legislativa takový postup ani podmínky pro umístění člověka do pobytové sociální služby proti jeho vůli, respektive bez výslovného souhlasu, neupravovala. Avšak již v roce 1979 vymezil Evropský soud pro lidská práva podmínky pro přípustnost umístění, respektive držení člověka v ústavním zařízení bez souhlasu, v rozsudku *Winterwerp proti Nizozemí*.³⁶ Ke zbavení osobní svobody ve smyslu článku 5 odst. 1 písm. e) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod mohlo dojít pouze v souladu s vnitrostátní právní úpravou a při naplnění určitých podmínek. Co se týká prvního předpokladu, tak už tehdy česká právní úprava určovala, že opatrovník musí postupovat v nejlepším zájmu opatrovance, a navíc dodržet zákonný postup, a to požádat o schválení smlouvy o poskytnutí pobytové sociální služby jako právního jednání neběžné

31 Ustanovení § 466 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve spojení s § 41 odst. 1 písm. d) a § 41 odst. 2 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

32 Ustanovení § 31 odst. 5 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

33 Ustanovení § 91a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

34 Ustanovení § 91b zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

35 Ustanovení § 84 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

36 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva *Winterwerp proti Nizozemí* ze dne 24. 10. 1979, stížnost č. 6301/73. V dalších rozhodnutích ESLP potvrdil, že tato kritéria lze také aplikovat na umístění v zařízení poskytujícím sociální služby, viz např. rozsudek Velkého senátu ESLP *Stanev proti Bulharsku* ze dne 17. 1. 2012, stížnost č. 36760/06 nebo rozsudek ESLP *D. D. proti Litvě* ze dne 14. 2. 2012, stížnost č. 13469/06.

povahy opatrovnický soud.³⁷ Konkrétní podmínky, za nichž lze takové umístění považovat za přípustné, určil ESLP taktéž ve výše zmíněném rozsudku. Řekl, že umístěný člověk musí prokazatelně trpět duševním onemocněním, toto onemocnění je takového druhu nebo stupně, že vyžaduje zbavení osobní svobody a že tato situace trvá po celou dobu umístění.³⁸ Navíc k zásahu do osobní svobody mohlo dojít jenom jako prostředek *ultima ratio*, tedy jen pokud nejde sledovaného cíle (ochrana života či zdraví člověka, případně ochrana jiných osob) dosáhnout jinak.

V případě pana A. opatrovník postupoval v souladu s platnou legislativou, když smlouvu s Domovem Z., jakož i s ÚSP Y. předložil opatrovnickému soudu ke schválení neprodleně po jejím uzavření. V žádném případě však nemohu říct, že jeho umístění, respektive držení, bylo přípustné ve smyslu Evropské úmluvy o lidských právech. I když není jasné, jestli pan A. od začátku odporoval smlouvě o poskytnutí sociálních služeb Domovem Z., již minimálně po několika měsících bylo jasné, že v tomto zařízení, a ani v jiném pobytovém zařízení být nechce. Navíc, nejenže stav pana A. nevyžadoval umístění do ústavního typu služby, podle posudku z Domova Z. bylo takové zařízení pro něj zcela nevhodné. Bylo povinností opatrovníka, aby hledal jiné možnosti, jak zajistit pro něj bydlení a péči. Ten však i přes opakovanou intervenci ze strany organizace Q. neučinil až do konce roku 2013 žádné kroky k tomu, aby umožnil panu A. z nevyhovující služby odejít. Tím prodloužil zásah do jeho svobody, jakož i do práva na soukromý a rodinný život. I když nakonec ke zrušení smlouvy došlo a pan A. dnes bydlí ve svém vlastním bytě, **v této oblasti shledávám pochybení opatrovníka.**

C.5 Bydlení a sociální péče

Při výkonu opatrovnictví musí opatrovník dbát na to, aby způsob života opatrovance nebyl v rozporu s jeho schopnostmi, aby odpovídal jeho přáním a představám.³⁹ Kromě základních životních potřeb, jakým jsou bydlení a případná formální podpora ze strany sociálních služeb, by měl také dbát na to, aby měl příležitost rozvíjet přirozené vztahy ve své komunitě a žít takovým životem, jaký si přeje.

Ze šetření vyplynulo, že ačkoliv měl opatrovník na začátku mírné obavy ze spolužití pana A. a paní D. a přistupoval k tomu svazku opatrně, snažil se zajistit pana A. tak, aby jednak mohl žít dle svých přání, v tomto případě ve společné domácnosti s paní D., a zároveň, aby bylo dostatečně postaráno o jeho sociální potřeby. Toho se mu podařilo dosáhnout dohodou s paní D., která dnes jednak přispívá finančně na chod domácnosti a jednak osobně o pana A. pečuje. **V této oblasti jsem neshledala žádné pochybení,** naopak musím dodat, že takové opatření považuji za velice dobrou praxi, ze které by si mnoho jiných opatrovníků mohlo brát příklad.

Co se týká smluv o prodeji bytu, respektive koupi nového domu pro pana A., nesouhlasím s tím, že by sjednávání těchto dokumentů trvalo nepřiměřeně dlouho. Jedná se o neběžné právní úkony, a je tedy zcela pochopitelné, že opatrovník v této věci postupoval s určitou

37 Ustanovení § 28 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, sice mluví pouze o nakládání s majetkem mimo běžné záležitosti, v praxi však toto ustanovení bylo vykládáno tak, že veškeré neběžné právní jednání musí schvalovat soud.

38 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Winterwerp proti Nizozemí ze dne 24. 10. 1979, stížnost č. 6301/73, odst. 39.

39 Ustanovení § 467 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

opatrností. Navíc považuji za správné, že se v této věci obrátil na právníky a realitní kancelář, kteří mají s nákupem nemovitostí mnohem větší zkušenosti. I přesto, že do jednání bylo zapojeno několik osob, samotné vyjednání obsahu smluv netrvalo ani dva měsíce, tato doba, podle mého názoru, tedy nevybočila ze standardní doby pro sjednávání kupní smlouvy o nemovitosti. **Proto ani v této věci neshledávám ze strany opatrovníka pochybení.**

D. Informace o dalším postupu

Město X. při výkonu funkce veřejného opatrovníka pochybilo tím, že při nákupu postele pro pana A. nereflektovalo jeho přání, respektive nedostalo své vysvětlovací povinnosti, že včas neseznámilo pana A. s usnesením o ustanovení znalce v řízení o svéprávnosti, a tím mu znemožnilo včas vůči ustanovenému znalci podat námitky, a že po dobu minimálně od května 2010 do prosince 2013 nečinilo žádné kroky k tomu, aby umožnilo panu A. opustit nevyhovující pobytovou sociální službu – Ústav Y.

Zprávu zasílám městu X. jako veřejnému opatrovníkovi a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž pana A.

Brno 15. května 2018

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)